Route
Boven-Hardinxveld

1. Nassaustraat: Onder dak
Jos van Dormolen | 1967. Dit beeld laat zien hoe blij mensen waren toen de flats ernaast in gebruik genomen werden en ze een huis kregen om in te wonen!

2. Rivierdijk tegenover nr. 173: De vier zalmen
Marcus Ravenswaaij | 1997. Een herinnering aan de riviervisserij in Boven-Hardinxveld rond 1900. Het zijn 4 zalmen, een vissoort die volop gevangen werd in de rivier. Andere vissoorten waren steur, fint en elft. Die namen vind je terug in straatnamen in Boven-Hardinxveld.

3. De Buurt: Man met vis
Steef Roothaan | 1992. Dit beeld herinnert aan de belangrijke riviervisserij. Hier was rond 1900 de op één na grootste riviervismarkt van Nederland. Veel mensen uit Boven-Hardinxveld werkten toen in de riviervisserij. Zie je hoe mooi dit beeld hier op deze plek staat?

4. De Buurt 38: Voormalig gemeentehuis
Dit was ooit het gemeentehuis van Hardinxveld. Het is al heel oud, van ongeveer 1880. Het stond in het centrum van (Boven-) Hardinxveld. Let eens op de opvallende stenen balken in het metselwerk.

5. De Buurt 26: Voormalige burgemeesterswoning
Toen Hardinxveld en Giessendam nog twee dorpen waren, woonde in dit huis de burgemeester van Hardinxveld. Een deftig huis. De ramen zijn uitgevoerd in de art-deco stijl.

6. Kerkplein 1: Kerkgebouw
Een oud kerkgebouw, van 1861. Let eens op het dak en waar het torentje zit. Daar bevindt zich een soort kruising. Zie je dat de torenspits wel 8 kanten heeft? Kijk ook eens naar de vorm van de hoge vensters. Vroeger stond hier een vervallen gebouw, waarvan de toren vanwege vernielingen in de 80-jarige oorlog los stond van de kerk.

7. Kerkplein 2: Pastorie van de Hervormde Kerk
Wat een statig huis, deze pastorie, vind je niet? Het werd gebouwd in 1910 en ziet er nog hetzelfde uit als toen. In de originele staat, noem je dat. Vind je het een mooi huis?

8. Kerkstoep 1: Schoolhuis
Dit is het eerste schoolhuis van Hardinxveld. Hier woonde het 'schoolhoofd' (nu: directeur) van de school. Let op wat er op de muur zit: dit is een heel oude zonnewijzer. Hieraan kon je aan de hand van de stand van de zon zien hoe laat het was. Een soort voorloper van de klok dus.

Route
Neder-Hardinxveld

9. Sluisweg: Oorlogsmonument 1940-1945
Kees Schrikker | 1953. Dit monument herinnert aan alle mensen in ons dorp die in de Tweede Wereldoorlog omgekomen zijn. Ook staan er twee gedenkstenen voor dorpsgenoten die in Nederlands Indië gesneuveld zijn.

10. Kanaaldijk Zuid 1: Mr. Dr. G. Kolffgemaal
Als de waterstand in de Linge te hoog wordt, zorgt dit gemaal ervoor dat dit via het Kanaal van Steenenhoek afgevoerd wordt naar de rivier de Merwede. Dit gemaal is rond 1945 gebouwd; eerder werd het oude gemaal, iets verder in het kanaal, gebruikt. Kijk eens hoeveel technische dingen je aan het gebouw ziet.

11. Rivierdijk tegenover Nieuweweg: Stokankers
Henri van Nes. In de Tweede Wereldoorlog zijn iets verderop op de rivier een paar rijnaken (grote schepen zonder motor) tot zinken gebracht. Toen men jaren later ging baggeren, vond men deze ankers. Daarvan is een mooi monument gemaakt, wat prachtig in deze omgeving past.

12. Binnendams 68: Moeder en kind
Aart van Bennekum | jaren '50. Dit beeld is een onderdeel van het huis. Het is uitgehakt in de bakstenen pilaar die het afdakje bij de voordeur ondersteunt. Waarom is juist gekozen voor dit beeld bij een woonhuis?

13. Binnendams 4: boerderij
Deze boerderij is gebouwd in de 18e eeuw. Het dak is helemaal bedekt met riet. Het achterste gedeelte was vroeger van hout, maar later zijn daar stenen voor in de plaats gekomen. Eerst stonden er twee lindebomen (leilinden) voor het huis, daar is er nog een van over.

14. Binnendams 6: Museum De Koperen Knop
Als je naar deze boerderij kijkt, zie je meteen waarom het museum 'De Koperen Knop' heet. Zie je hoe hoog de deur zit? Dat was handig bij overstromingen, als het water hoog stond. Het linker gedeelte, met de aparte deur, was een soort bejaardenhuisje voor de oude boer, een 'aanleunwoning' zouden we nu zeggen.

15. Binnendams 14: boerderij
Nog een grote oude boerderij. Een boerderij had vroeger een woongedeelte en een deel waar het vee op stal stond. Hier zie in het woongedeelte nog een paar oude ramen met kleine ruitjes. Dit noem je roedeverdeling.

16. Binnendams 16: boerderij
Deze oude boerderij heeft nog oude luiken aan de ramen. Zie je ook de roedeverdeling in de ruiten? Er zijn ramen met 20 ruitjes, maar ook met 9 of 6. Het huisje aan de linkerkant is later bijgebouwd. Daar woonden de oude boer en boerin na hun 'pensioen'.

Route
Giessendam-West

17. Bellefleur 4: Uil met roerdomp
Aart van Bennekum | 1957. Vroeger stond dit beeld bij de vorige mavo-school in de Talmastraat, maar is later meeverhuisd naar deze plaats. De uil in het kunstwerk is een mooi beeld voor een school, hij verwijst naar wijsheid.

18. Westpark: Zadels in sterrenbeeldformatie
Joseph Semah | 2000. Deze zadels vind je overal verspreid door het park. Dit is niet alleen kunst om naar te kijken, maar ook om te gebruiken: je kunt er op zitten en spelen. Het past daarom ook heel mooi in een park als dit.

19. Brooshooftstraat: Fontein
Evert van Lopik | 1993. Deze fontein werd geplaatst toen dit woningencomplex in gebruik genomen werd. Geef jij hem eens een naam?

Colofon Kunst & Cultuur Route 'Kijk eens rond'

Uitgave: 2017
Oplage: 5.000
Grafische vormgeving: Image & Paper / Evert van Lopik
Fotografie: Image & Paper

Deze kaart is, in het kader van cultuur verbindt, tot stand gekomen door gemeente Hardinxveld-Giessendam, Stichting Welzijn Servanda en Stichting Dorpsbehoud. Speciale dank aan: Ronald Schippers, Dick de Jong, Evert van Lopik, Liesbeth Leenman, Kees Brouwer en Nancy Hagman-van Zundert.

Tip: maak in de Google Maps app op een mobiele telefoon een offline kaart aan van Hardinxveld-Giessendam, zodat je tijdens het wandelen van de routes altijd een kaart bij de hand hebt.

KUNST & CULTUUR ROUTE

KIJK EENS ROND

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Route
Centrum

1. Sporthal (Cornelisweer 1): ‘Beweging’ |1978
Evert van Lopik | 1978. Dit stalen beeld werd gemaakt toen de sporthal geopend werd.

2. Gemeentehuis (Raadhuisplein): De zalmvisser
Marcus Ravenswaaij | 1997. Het beeld van een zalmvisser met zijn vangst. Het laat zien dat Hardinxveld vroeger een vissersdorp was en er met roeiboten gevaren werd. Als je goed kijkt, zie je dat in het beeld terug.

3. Troelstrastraat 5: ‘Venster op de toekomst’
Evert van Lopik | 2011. Dit beeld is gemaakt bij het 50-jarig jubileum van firma Buijk. Een bedrijf dat stalen constructies maakt. Daarom is het ook van staal gemaakt. Het beeld past goed bij het verleden en de toekomst van het bedrijf.

4. Talmastraat 11: De Parel, Vogels
Evert van Lopik | 1972. Aan de voorkant van dit gebouw, dat het verenigingsgebouw van een kerk is, hangt een bijzonder beeld. Het heeft te maken met een bijbels verhaal.

5. Buitendams 32
Dit was vroeger de werkplaats en winkel van een schilder. Hij woonde beneden, onder de winkel. Let eens op de mooie ramen met zogenaamde roedeverdeling.

6. Buitendams 11
Dit grote, deftige huis is al heel oud: rond 1780 werd het gebouwd voor de schout (zo heette de burgemeester vroeger). De voorgevel is na een brand nieuw tegen het oude huis aangebouwd.

7. Buitendams 4
Aan de etalage zie je dat dit huis vroeger een winkel was, namelijk die van een bakker. Aan de voorkant was de winkel, daarachter de bakkerij met de oven. Hij stond in het winkelcentrum van Giessendam.

8. Jodensteeg
Dit steegje verbindt Buitendams met de Peulenstraat. De naam herinnert aan de Joden die vroeger in ons dorp woonden. Een aantal van hen is later omgekomen. Kun jij raden wanneer?

9. Stationsstraat 2: ‘Van bedrijvigheid naar industrie’
Jan Borsje | 1958. Op het stationsgebouw zie je een kunstwerk dat alles te maken heeft met Hardinxveld-Giessendam. Je ziet veel van de bedrijvigheid in ons dorp van vroeger en nu.

10. Damstraat 24: Oude gemeentehuis
Dit mooie gebouw was vroeger het gemeentehuis van Hardinxveld-Giessendam. Dat zie je aan de deftige onderdelen zoals het torentje aan de zijkant en het klokkentorentje op het dak.

11. Damstraat 36
Dit huis stond vroeger tegenover de basisschool van Giessendam. Het was de woning van ‘het schoolhoofd’, de directeur. Let eens op de mooie versiering in het metselwerk.

12. Peulenstraat 244: Herberg de Zwaan
Dit grote gebouw was vroeger een herberg, een soort hotel. Het was er een hele drukte. Je kon er eten en slapen. Daarom is de herberg precies op deze plaats gebouwd.

13. Peulenstraat 238: De grenspaal
Vroeger waren Hardinxveld en Giessendam twee verschillende gemeenten. Pas in 1957 werd het één gemeente. Deze plek was een soort grensovergang; de Giessen vormde de grens. Er is veel te zien op de grenspaal, kijk maar eens goed.

14. Peulenstraat 248: De damsluis
Hier sta je op de plaats waar Giessendam zijn naam vandaan heeft. In de 13e eeuw werd hier een dam in de Giessen gemaakt. Nu kun je er via de sluis onderdoor varen, vroeger niet. Alles wat per boot naar Giessenburg of verder vervoerd moest worden, werd hier overgeladen van het ene naar het andere schip.

15. Peulenstraat 234: De kerktoren
Dit is de toren van de Hervormde Kerk; best bijzonder, vind je niet? Kijk eens naar de vorm, al die pilaren en koepeltjes. Bijna bovenin zie je de wijzerplaten van de klokken. Die hebben er niet altijd gezeten. Vroeger keken de mensen op het ding dat boven de hoofd-ingang hangt hoe laat het was. Dat noem je een zonnewijzer.

16. Het Laantje 1: De Koepel
Dit is een heel bijzonder gebouw. Het hoge gedeelte, het woonhuis, is later gebouwd dan de koepel. Die was vroeger een theekoepel en stond in een mooie tuin, een soort park. Hij was van een rijke familie die in het huis aan de overkant van De Wiel woonde, nu een bloemenwinkel. Soms voeren ze per bootje naar de koepel om thee te drinken.

17. Het Laantje: De Wiel
De Wiel is niet zomaar een leuk meertje in het dorp. Heel vroeger, toen de Peulenstraat nog een dijk van de rivier de Merwede was (de wijk de Peulen bestond toen nog niet), is die dijk tijdens een erge storm doorgebroken. Er ontstond een enorm gat door het kolkende water: de Wiel. Het ‘eilandje’ met bloemen in het midden is er door de rijke familie van de theekoepel later ingelegd.

18. Kerkgebouw Nederlandse Protestanten Bond (Peulenstraat 167): 3 Reliëfs
Aart van Bennekum | 1960. Dit gebouw heeft geen toren, maar aan de buitenkant zie je toch dat het een kerk is. Dat zie je aan de beelden met bijbelse voorstellingen. Daarom wordt deze kerk ook wel de ‘kerk met de beelden’ genoemd.

19. Peulenstraat 160: Gevelsteen
Evert van Lopik| 1976. Op dit kantoor, dat vroeger het woonhuis van de familie Stam was, zie je een mooie gevelsteen. Hij paste bij het bedrijf en de naam van de familie Stam, die een aannemingsbedrijf in rioleringswerken had.